YRJÖ HAILA

Ympäristöpolitiikan professorina Tampereella (1995–2014)

As professor of environmental policy at the University of Tampere (1995–2014)

Kirjoitus on julkaistu alun perin Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen seuran verkkosivuilla 20.9.2016.

Yrjö Haila is professor emeritus of environmental policy at Tampere University. In this text, he describes his path from an ecologist and activist to environmental social research and looks back to the 19 years of developing teaching and research at the university. Haila reflects on the intimate relationship between teaching and research, discusses the skills needed from students and researchers in a multidisciplinary field addressing complex ecosocial problems, and the role of theories, concepts, and language as tools. The text was originally published on the website of the Finnish Society for Environmental Social Science on 20. September 2016.

Olen tähän kirjoitukseen kirjannut kokoelman muistumia, joita tamperelaisen ympäristöpolitiikan kehitys minulle jätti. Niitä on toki 19 vuoden ajalta koko joukko. Mutta miksi kirjaan ne vasta kaksi vuotta jälkeen päin? Primaaristi siksi, että kausi oli tavattoman intensiivinen. Muistumien kokoaminen on edellyttänyt, että intensiivisyys ensin hellitti otteensa; tämä vei selvästi yli vuoden. Kokemus on sinänsä mielenkiintoinen: Tapahtumien kulussa muistumat kasautuvat toistensa päälle, eikä mitään kokonaiskuvaa hahmotu (kun en ole päiväkirjaa pitävää lajia, vaikka olen joskus todella vaatimattomalla menestyksellä sitä kokeillut). Jälkikäteen kumminkin tapahtumien kululle hahmottuu jotensakin johdonmukainen kaari.

Päällimmäinen muistumani ympäristöpolitiikan oppiaineen kehittämisen luonteesta on hyvin lähellä Charles E. Lindblomin esittämää ympäristö- ja muunkin toimintapolitiikan käytäntöjä kuvaavaa aforismia: *the science of muddling through*. ”Läpi-rämpimisen” mielikuvaa vastaten tehtäväni oli muuttaa itselleni ennestään varsin tuttu ongelmakenttä eli ympäristönsuojelu ennalta minulle kohtalaisen tuntemattomaksi oppiaineeksi eli ympäristöpolitiikaksi. Opetuksen suunnittelu ja aineiston kokoaminen olivat sen vuoksi hyvin intensiivistä toimintaa. Tätä ei helpottanut se, että myös kansainväliset mallit olivat 1990-luvun alkupuoliskolla varsin ohuita; mutta siitä lisää jäljempänä. Asetelman selkiyttämiseksi voin kumminkin heti aluksi esittää kaksi hiukan täsmällisempää muistumaa:

Ensiksi, opin suunnittelemaan opetuksen siten, että sen valmistaminen vaati jokaisessa tilanteessa sopivassa määrin uusien asioiden opiskelua. Mitä tarkoittaa sopivassa määrin? Sitä, että jokainen luento ja kurssi-istunto valmistui kunniallisesti, kunhan idea luentosarjan/ kurssin kokonaisuudesta oli kohdallaan ja kerkesin opiskella

väliaikana luennon/kurssin kunkin kerran edellyttämät asiat ja muuntaa ne puhuttavaan ja liitutaululle hahmoteltavaan muotoon – hyvin usein edellisenä iltana. Tosin tällä toimintatavalla oli kääntöpuolensa: en koskaan ehtinyt – tai kyennyt – tekemään luentojen jälkeen hyviä muistiinpanoja tapahtumien ja ajatusten kehityksestä. Ennakkoon tehdyt suuntaviivat jäävät toki jäljelle, mutta niitä on jälkikäteen yllättävän vaikea tulkita.

Toiseksi, varsin varhain hyväksyin tosiasiaksi, että professuuri on palveluammatti; tämän hyväksyminen oli selviämisen ehto. Etusijalla olivat opetuksen kehittämisen ja tutkimusryhmän edellytysten vahvistamisen tehtävät, ”alhaalta ylös” eli käsillä olleista aineksista lähtien; muu seurasi jäljessä.

Varsin varhain hyväksyin tosiasiaksi, että professuuri on palveluammatti; tämän hyväksyminen oli selviämisen ehto. Etusijalla olivat opetuksen kehittämisen ja tutkimusryhmän edellytysten vahvistamisen tehtävät, ”alhaalta ylös” eli käsillä olleista aineksista lähtien.

Opetuksen kehittämisen prosessi muotoutui hyvin nopeasti äärimmäisen mielenkiintoiseksi, ja tempauduin siihen mukaan. Alun perin varmaan kuvittelin, että opetus muuttuu vuosien mittaan helpommaksi. Näin ei kuitenkaan käynyt (mikä varmaankin on yleispätevä havainto). Uutuus hallitsi tilannetta: ympäristöongelmat ovat uusia erityisesti spesifissä poliittisessa muodossaan, ja siksi ympäristöpolitiikka politiikan alana muuttuu jatkuvasti, ja siksi opetuksen tarpeet muuttuivat myös jatkuvasti. Esimerkiksi Talvivaaran kaltaisesta tilanteesta ei vuonna 1995 voinut olla aavistustakaan. Näin ollen opetus pikemminkin tuli vuosien myötä vaativammaksi: Oli koetettava jatkuvasti turvata se, että kurssien jännite pysyi yllä ja sai riittävästi konkreettista voimaa ajankohtaisiin tapahtumiin perustuvista esimerkeistä. Apokryfiset ”vanhat kalvot” eivät olisi tätä tarvetta mitenkään voineet tyydyttää. Pohdin asetelmaa erityisesti peruskurssien osalta *Tilanteen taju* -teokseen sisältyvässä kirjoituksessa.[1]

Opetusvelvollisuuden intensiivisyyttä korosti se, että Tampereen ympäristöpolitiikka käsitti syksystä 1994 lähtien koko maisterin tutkintoon johtavan opetuksen. Oppiaineessa oli kaksi opettajaa, professori ja yliassistentti. Jälkimmäisestä toimesta Jussi Raumolin jäi pois kesällä 1996. Sen jälkeen yliassistentuuri oli budjettirajoitusten vuoksi kolmen vuoden ajan täytettynä vuodeksi kerrallaan, kunnes se saatiin julistaa normaalisti viisivuotisesti täytettäväksi, ja Pekka Jokinen tuli Turusta taloon elokuun alussa 1999. Muutamaa vuotta myöhemmin saatiin lisäksi lupa perustaa assistentuuri, jota alkoi hoitaa Tanja Helle.

Aluksi opetusohjelmassa oli välttämättömyyden pakosta runsaasti kirjatenttejä, mutta niiden osuutta kyettiin onneksi varsin nopeasti vähentämään. Luento- ja kurssiopetusta sen sijaan laajennettiin. Tärkeänä apuna tässä olivat aluetieteen kanssa yhdessä järjestetyt kurssit, joiden osuus kasvoi pikkuhiljaa. Tampereen yliopistossa toteutetut hallinnon ja rakenteiden myllerrykset alkoivat suunnilleen 2000-luvun puolivälissä. Meillä tärkein tapahtuma oli juuri ympäristöpolitiikan ja aluetieteen yhteyksien tiivistyminen, joka koettiin olennaisesti positiiviseksi molemmilla tahoilla.

Ympäristöpolitiikan jatko-opetus sai vakiintuneen muodon talvella 1996, jolloin käynnistyi tiistaisin klo 9:30 kokoontuva tiistaiseminaari *aka* ”sateenvarjoseminaari” *aka* ”Umbrella”. Aluksi kokoontumisrytmi oli kerran kahdessa viikossa, mutta suunnilleen syksystä 1996 lähtien seminaari kokoontui säännöllisesti joka tiistai (”kuin saksalainen juna”, kuten tapasimme sanoa). – Myönnän kernaasti: Olen seminaarifriikki, nimittäin kun kyse on tutkimuksellisista ja keskustelevista seminaari-istunnoista sekä pienimuotoisista ”workshop”-työpajoista. Ympäristöpolitiikan ”Umbrella” osoittautui vuosien mittaan toimivaksi instituutioksi[2].

1 ”Peruskurssin kauneus”, teoksessa Sanna Kivimäki, Merja Kinnunen & Olli Löytty (toim.), *Tilanteen taju. Opettaminen yliopistossa*, Vastapaino, Tampere, 113–123 (2006).

2 ”Tutkijaseminaari”, teoksessa Sanna Kivimäki, Merja Kinnunen & Olli Löytty (toim.), *Tilanteen taju. Opettaminen yliopistossa*, Vastapaino, Tampere, 177–182 (2006).

Fanitusta. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen opiskelijajärjestö Spatikka teetti Yrjö Hailan kuvalla varustettuja kangaskasseja ja pinssejä vuonna 2014 Hailan jäädessä eläkkeelle.

Miten turvata opetuksen ja tutkimuksen läheinen yhteys, mikä on jokaisen oppiaineen elinvoimaisuuden ehto, askarrutti tietenkin kaiken aikaa. Uskoakseni siihen löytyi tyydyttävä ratkaisu, jossa on kaksi olennaista ainesosaa. Ensiksi, kehitin opetuksen yhteydessä yleisiä ympäristöpolitiikan taustaa jäsentäviä käsitteellisiä ideoita artikkeleiksi, joita käytin opetuksessa hyväksi. Näitä julkaisin etenkin *Tiede & edistys* -lehdessä vuosien mittaan sekä kolumneina että artikkeleina. Toiseksi, tutkimushankkeiden tutkijat kirjoittivat artikkeleita, joita saatoin käyttää moninaisten kurssien yhteydessä metodologis-ohjeellisina aineistoina. – Tässä kohden on aiheellista kiinnittää huomio siihen, että kaikki edellä mainitut artikkelit ovat suomenkielisiä. Olen vakuuttunut siitä, että oppiaineen perusteiden opettaminen ja oppiminen tapahtuu äidinkielellä. Joukkoon on toki syytä liittää hiukan myöhemmässä vaiheessa myös vieraskielisiä (eli englanninkielisiä) artikkeleita, mutta perusteet ovat perusteita.

Tutkimushankkeista enemmän jäljempänä, mutta opetuksen tutkimuksellisuuteen liittyi oivallus, joka kypsyi matkan varrella (aika myöhään, arvattavasti 2000-luvun puolella): Ympäristöpolitiikan tutkimusta jäsentävät parhaiten käsitteet, joihin sisältyy olennainen metodologinen ulottuvuus. Tätä oivallusta vahvisti ja tuki Arto Noron artikkeli sosiologisen teorian lajityypeistä[3]. Eli täsmällisesti sanoen: Uudella tutkimusalalla tutkijan työn olennainen vaihe on löytää ja luoda käsitteistö, jonka avulla hän voi sekä jäsentää tutkimusongelmansa ja osoittaa, millaisen aineiston avulla ongelmaa voidaan mielekkäästi lähestyä, että perustella aineistostaan seuraavat päätelmät. Tärkeintä toisin sanoen on löytää tai luoda toimiva tutkimusteoria. Deduktiivisesti rakentunut ”yleinen teoria” ei tätä tarvetta täytä.

Mutta edelliseen varaus: ilmeinen vaara, jonka tutkija hankkeensa edellyttämää tutkimusteoriaa kehittäessään kohtaa, on että hän ajautuu kokoamaan tutkimuksensa taustalle liian laajalle hajoavan, keskenään heikosti yhteensopivista aineksista koostuvan sekoituksen.

Mistä ratkaisu? Miten tutkija voi oppia hallitsemaan useita aiempien tutkimusteorioiden juonteita niin hyvin, että kykenee luomaan niistä vakuuttavan ja toimivan kokonaisuuden? Tähän ongelmaan on käsittääkseni kahtalainen vastaus.

Ensiksi, tutkijan on välttämätöntä kyetä vakauttamaan (stabiloimaan) käyttämänsä teoriat riittävän tukeviin alkuperäislähteisiin ja niissä hahmoteltuihin strategioihin. Hänen on siis kyettävä lukemaan ja omaksumaan paljon ja laajalti. Tämä tietysti on sitä, mitä tutkijat tekevät!

Ympäristöpolitiikan tutkimusta jäsentävät parhaiten käsitteet, joihin sisältyy olennainen metodologinen ulottuvuus.

Toinen ongelma onkin astetta hankalampi, nimittäin: Tutkijan tulisi myös tutustua siihen kriittiseen keskusteluun, jota hänen käyttämänsä aiemmat tutkimukset ovat herättäneet. Tässä rajaaminen voi nousta ylipääsemättömäksi ongelmaksi: kattava kriittisen keskustelun hallinta laajoilta tutkimusaloilta on yksinkertaisesti mahdotonta. Mikä neuvoksi? – Ensimmäinen vastaus: Arvostelukyky, ja keskustelu kollegojen kanssa – myös ja erityisesti sellaisten, jotka eivät lähtökohtaisesti ole (valtavan) innostuneita siitä ongelma-alueesta, johon tutkija itse paneutuu. Toinen vastaus: tutkimusaiheen vakauttaminen sen kautta, että vakuuttuu (lopullisesti) sen merkityksellisyydestä. Jos tutkimustyö selvästi puhuttelee merkityksellistä ongelmaa, teoreettinen haeskelu on paikallaan (vaikka joku epäilevä vastaväittäjä kutsuisi sitä ”horjunnaksi”).

3 Arto Noro: ”Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä.” *Sosiologia* 4/2000: 321–329.

Täsmennän vielä hiukan omaa taustaani: Olen suomalaisen ympäristöherätyksen 1960-luvun helsinkiläistä sukupolvea. Varsinaisen oman ”herätykseni” koin lukioikäisenä lintuharrastajana, jolle muutamassakin yhteydessä välitettiin tietoja kasvinsuojeluaineiden tappavista vaikutuksista linnustoon. Rachel Carsonin kirja ilmestyi, kun olin herkässä iässä. Myös kotimaisia saastumistapauksia nousi julkisuuteen, monet niistä raflaavina. Siten olin muun muassa mukana perustamassa *Ympäristökomitea 2000*-nimistä organisaatiota 1960-luvun loppuvuosina. Ympäristökomitean piiristä muotoutui kolmihenkinen ryhmä, joka kirjoitti Weilin & Göös kustantamon pamflettisarjaan kirjan puunjalostusteollisuudesta vesistöjemme pilaajana.[4]

Olin Suomen luonnonsuojeluyhdistyksessä (josta tuli sittemmin Suomen luonnonsuojeluliitto) riittävän aktiivinen jäsen tullakseni nimitetyksi ”nuorison edustajaksi” valtioneuvoston kanslian yhteyteen asetetun ympäristönsuojeluneuvoston jäseneksi vuonna 1971. Olin jäsen kaksi kautta, 1976 asti (1973 lähtien neuvosto oli sisäasiainministeriön yhteydessä), ja sitten varajäsen yhden kauden vuoteen 1979 asti. Vuonna 1973 siirryin SKDL:n mandaatille.

Opiskelualani oli eläinekologia, sivuaineenani lisensiaatin tutkinnossa (joka oli 1970-luvulla pakollinen) oli teoreettinen filosofia. Väitöskirjani tein Ahvenanmaan saariston maalinnuston esiintymisestä erikokoisilla jokseenkin pienillä saarilla, tutkimusalueenani Föglön pohjoinen saaristo. Tutkimuksen taustalla oli 1960-luvun lopulla kehitetty biologisen saarimaantieteen teoria[5]. Se tarjosi formaalisesti kiinnostavan perustan Föglön saariston linnustoanalyysille. Asiallisesti (eli ekologisen substanssin näkökulmasta) teoria oli kuitenkin jokseenkin merkityksetön. Tämä seikka – eli teoreettisen kiinnostavuuden ja asiallisen (substantiaalisen) merkityksettömyyden välinen ristiriita – antoi minulle virikkeen jatkaa tieteen käsitefilosofista selvittelyä, jonka teoreettisen filosofian opintoni olivat saattaneet alulle. Filosofiaan, tieteenteoriaan ja tieteen ja teknologian tutkimukseen kohdistuva harrastukseni on sittemmin ulottunut ensiksi ekologiaan ja sittemmin myös ympäristöpolitiikkaan.[6]

Väittelyni (1983) jälkeen johdin metsäluonnon suojelun ongelmiin kohdistuneita tutkimusprojekteja Helsingin yliopiston eläintieteen laitoksella (1984–1990). Tutkimusalueena oli Seitsemisen kansallispuisto Pirkanmaalla. Tulokset olivat kohtuullisen hyviä: projekteista syntyi lukuisia artikkeleita ekologisiin sarjoihin, kaksi väitöskirjaa sekä muutama toimitettu artikkelikokonaisuus. Laaja-alaisempaa monitieteistä harrastustani piti yllä erityisesti *Tiede & edistys* -lehti, jonka päätoimittajana toimin kuusi ja puoli vuotta (1987:1–1993:2). Puhtaasti ammatillisten artikkelien lisäksi kirjoitin suomenkielisiä filosofiaan ja ympäristöajatteluun kohdistuneita tekstejä.[7]

Tampereen yliopiston aluetieteen laitokselle perustettiin 1990-luvun alussa ympäristöpolitiikan professuuri, johon tulin valituksi elokuun alusta 1995 alkaen. Tärkein valintaan vaikuttanut ansioni oli epäilemättä yhdessä Richard Levinsin kanssa kirjoittamani kirja *Humanity and Nature*.[8] Kirjaidean perusta laskettiin syksyllä 1983 Levinsin vieraillessa Helsingissä Tutkijaliiton järjestämässä seminaarissa *Humanity and Nature*. Levins oli populaatiobiologian professori Harvardissa (*School of Public Health*). Yhteisen kirjamme valmistelujen yhteydessä vierailin muutaman kerran hänen luonaan Bostonissa yhteensä parin kuukauden ajan.[9]

Mutta kuten sanottu, Tampereen viran asettamien tehtävien ja velvollisuuksien täyttäminen osoittautui niin vaativaksi, että aktiivinen ekologian ja tieteenteorian harrastukseni hiipuivat vähitellen

---

4 Yrjö Haila, Timo Ryynänen & Matti Saraste: *Ei vettä rantaa rakkaampaa. Puunjalostusteollisuus vesiemme pilaajana*. Weilin & Göös, Helsinki (1971).

5 Robert H. MacArthur & Edward O. Wilson: *The theory of island biogeography*. Princeton, NJ: Princeton University Press (1967).

6 Kansainvälisen kiinnekohdan muodostivat *International Society for the History, Philosophy and Social Studies of Biology* (ISHPSSB) sekä vuodesta 1986 lähtien ilmestynyt *Biology & Philosophy*-lehti. Tärkein tätä näkökulmaa edustanut julkaisu on Yrjö Haila & Chuck Dyke (toim.): *How Nature Speaks. The Dynamics of the Human Ecological Condition*. Duke University Press, Durham, NC (2006).

7 *Vihreään aikaan. Kirjoituksia ihmisen ekologiasta*. Tutkijaliitto, Helsinki (1990).

8 Yrjö Haila & Richard Levins: *Humanity and nature. Ecology, Science and Society*. Pluto Press, London (1992). Suomennos: *Ekologian ulottuvuudet*. Vastapaino, Tampere (1992).

9 Ks. Levinsin muistokirjoitus, Yrjö Haila: ”Richard Levins 1931–2016.” *Tiede & edistys* 41:183–184 (2016).

taustalle. Ituja olen kuitenkin koettanut vaalia. Tästä pieni erillinen muistuma: Suunnilleen 2000-luvun taitteeseen asti esimerkiksi luonnonsuojelun ja biodiversiteetin ekososiaalisiin perusteisiin liittyvää kirjallisuutta tieteellisissä sarjoissa kykenin vielä seuraamaan jokseenkin kattavasti, apunani erinäisiä tutkimusrahalla värväämiäni agentteja HY:n eläintieteen laitoksella. Pari vuotta myöhemmin tilanne kuitenkin räjähti. Nykyisin tieteellisten sarjojen kattava seuraaminen on mahdotonta alalla kuin alalla – kuten kaikki tiedämme.

Ehkä aiemmat intressini silti vielä roihahtavat kasvuun… Itse asiassa, ollakseni täsmällinen, näiden muistumien viivästyminen on osittain seurausta siitä, että olen eläkeaikojeni aluksi pyrkinyt vaalimaan virkavelvollisuuksien vaarantamien kiinnostukseni itujen elinvoimaa.

Yhteiskunnallisen ympäristöalan opetus tähtää liikkuvaan maaliin. Tämä toteutuu ainakin kolmessa erilaisessa merkityksessä:

[1] Opetus rakentuu ongelmakeskeisesti, ja ongelmien luonne muuttuu koko ajan, ajoittain varsin nopeastikin. Taustalla on toki talouden ja politiikan vitkaasti muuttuvia rakenteellisia piirteitä, mutta ne tulevat ilmi erilaisissa tilanteissa vaihtelevissa hahmoissa. Jokainen konkreettinen ongelma sitä paitsi edellyttää, että taustalla olevia talouden ja politiikan prosesseja sekä esimerkiksi lainsäädännön muutoksia arvioidaan uudelleen. Mitä yhteyttä toisiinsa on esimerkiksi Talvivaaran kaivoskatastrofilla, Tampereen esikaupunkien asukkaiden luontonäkemyksillä, ja hirven yhteiskunnallisella läsnäololla? – Näistä Talvivaara oli suunnilleen talvikaudesta 2010–2011 lähtien välttämätön peruskurssin luentojen esimerkkitapaus, kaksi jälkimmäistä ovat tuoreiden tamperelaisten ympäristöpolitiikan väitöskirjojen aiheita.

[2] Teoreettiset näkemykset ympäristöongelmien taustalla olevista yhteiskunnallisista prosesseista muuttuvat omaa rytmiään noudattaen. Tätä ymmärrystäni on vahvasti tukenut Arto Noron sosiologisen teorian lajityyppejä analysoiva kirjoitus, kuten edellä totesin. Noron jäsennys selkiyttää asetelman: tarvitsemme nimenomaan tutkimusteorioita. Erilaisten ongelmien erityispiirteet sitten ratkaisevat sen, millainen käsitteistö tietynlaisen tapauksen tutkimukseen soveltuu. Tutkijan keskeinen taito on tuntea tärkeimmät tutkimusteoriat; usein niitä on tarpeen koota kunkin tutkimusaiheen vaatimusten mukaisesti erilaisten vastaaviin aiheisiin luotujen kehitelmien mukaisesti ”käsiteperheiksi”.[10] – Hyviä esimerkkejä siitä, miten tietynlaisten ongelmien selvittämiseksi tarvittavia käsitteellisiä ryppäitä voi koota, tarjoavat ympäristöpolitiikan väitöskirjat.

Hyviä esimerkkejä siitä, miten tietynlaisten ongelmien selvittämiseksi tarvittavia käsitteellisiä ryppäitä voi koota, tarjoavat ympäristöpolitiikan väitöskirjat.

Toki ”aikalaisdiagnoosilla” on ympäristöpolitiikkaa koskevassa yleisessä keskustelussa tärkeä sijansa. Esimerkiksi Ulrich Beckin ”riskiyhteiskunta” on nostanut näkösälle modernia (tai jälkimodernia) yhteiskuntaa luonnehtivia tärkeitä piirteitä. Beckin ja kumppaneiden kehittämät ”refleksiivisen modernisaation” ideat ovat myös lähinnä aikalaisdiagnoosia. Sisällytän ”ekologisen modernisaation” idean samaan ryhmään, tosin edellisiä vahvemmin tiettyyn normatiiviseen ideaaliin sidottuna. Aikalaisdiagnoosi ei kuitenkaan sovellu tutkimustyön, saatikka opinnäytetyön perustaksi. Muutama graduntekijä tosin yritti vuosien mittaan kehittää ”riskiyhteiskunnasta” tutkimusaiheen, mutta he luopuivat ajatuksesta lempeän painostuksen tuloksena ja spesifioivat aiheensa tukevan empiiriseksi.

[3] Yhteiskunnallinen ympäristötutkimus on normatiivisesti latautunutta, se on selvä. Emme analysoi ongelmia ulkokohtaisesti, vaan haluamme löytää keinoja niiden ratkaisemiseksi. Tutkimuksen normatiivisten tavoitteiden täsmentäminen ei kuitenkaan koskaan ole yksinkertaista, puhumattakaan tutkimustulosten normatiivisesta arvioinnista. Vaikka ”Humen giljotiiniksi” nimetty tulkinta – eli töksähtävästi sanoen: ”siitä, mitä on, ei voi päätellä, miten pitäisi olla” – on jälkikäteinen fiktio siihen

10 ”Miten käsittää uutuus? Argumentti–kehys–sulkeuma, ja muita metodologisia käsiteperheitä.” *Tiede & edistys* 39:347–360 (2014).

nähden mitä David Hume itse asiassa kirjoitti, se tuo toki ilmi todellisen ongelman. Tietyn tapahtumakulun ilmiasu ja siihen vaikuttaneet tekijät on pidettävä erillään toisistaan, minkä Hume hyvin ymmärsi. Mutta sikäli kuin huonoja seurauksia aiheuttavia tekijöitä tunnetaan, niiden vaikutusta on mahdollista pyrkiä torjumaan, eli tieto ”siitä, mitä on” voi tukea normatiivisia tavoitteita. Varsinainen ongelma on kuitenkin siinä, että vaikuttavia tekijöitä on yleensä paljon, ja erilaiset tekijät vaikuttavat keskenään ristiriitaisiin suuntiin. Tietyn ongelman ilmiasusta ei voi tätä suoraan päätellä.

Sitä paitsi normatiiviset olettamukset ja tavoitteet muuttuvat omaa rytmiään noudattaen. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen yhteydessä viittaus ”sopeutumiseen” tulkittiin vielä 90-luvun lopulla muutamissa yhteyksissä pyhäinhäväistykseksi, mutta nykyisin se on osa legitiimiä pohdintaa.

Toisenlaisen ja tavallaan käänteisen esimerkin tarjoaa kestävä kehitys, joka on omaksuttu ympäristöpolitiikan keskeiseksi normatiiviseksi tavoitteeksi 1980-luvun lopulta lähtien. Kestävän kehityksen normatiivinen idea ei nimittäin helposti tarjoa ohjeita niihin eriytyviin tarpeisiin, joita tilanteiden ja aihepiirien vaihtelu tuottaa. Tällä en laisinkaan kiistä käsitteen merkitystä normatiivisena näkökulmana, joka on rinnastettavissa esimerkiksi ihmisoikeuksiin. Kestävä kehitys vain ei sellaisenaan ole tutkimusaihe. Se on ”aikalaisdiagnoosiin” rinnastuva normatiivinen toteamus, joka nimeää ongelman hyvin yleisellä tasolla, mutta josta ei voi johtaa täsmennettyjä ratkaisuja. Miten kestävän kehityksen tavoitteista voisi esimerkiksi johtaa ratkaisun Talvivaaran katastrofiin? Kehityskulkujen dynamiikat eriytyvät. Siksi kestävän kehityksen rinnalla myös varhaisemmat ja eriytyneemmät periaatteet kuten ”aiheuttaja maksaa” tai ”parhaan tarjolla olevan teknologian käyttö” ovat jatkuvasti ajankohtaisia; demokratian ja kansalaisten osallistumisen konkreettisia muotoja on tuettava moninaisissa muodoissa; ja taloudellisen kasvun kritiikki avaa uudenlaisia ongelma-alueita (”degrowth”, BKT-kritiikki, kiertotalous, biotalous, ja niin edelleen). Kysymys taloudellisesta kasvusta on kestävän kehityksen ytimessä, mutta kuten hyvin tiedämme, suhde on (lievästi sanoen) ambivalentti.

Tärkeimmäksi yleiseksi ja opetukseen suuresti vaikuttaneeksi näkökulmaksi muodostuivat politiikan prosessiluonne sekä toimintapolitiikan (*policy*) tietty itsenäisyys yleisluonteiseen poliittiseen (hegemonia)kamppailuun (*politics*) nähden.

Mutta pääasia: Yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen normit on jäsennettävä tutkimuksen yhteyteen jatkuvasti uudenlaisissa muodoissa.

Ympäristöpolitiikan ”eläväisyydestä” kaiketi johtui se, että alan kansainvälinen teoreettinen kirjallisuus oli 1990-luvulla hajanaista – kuten on aika lailla edelleen. Lisäksi eri maiden tutkimusperinteissä oli ja on kiinnostavia eroja, jotka johtuivat pääosin eroista poliittisessa ajattelussa ja (toiminta)politiikan luonteessa eri maissa. Ilmo Massan ja Rauno Sairisen toimittama kokoelma *Ympäristökysymys* antoi 90-luvun taitteen tilanteesta hyvän kuvan.[11] Omalta kohdaltani muistan löytäneeni ensimmäisiä kursseja valmistellessani lähinnä ”vihreän politiikan” perusteita etsivää kirjallisuutta (Andrew Dobson ym.), mutta sen varassa en päässyt lainkaan kiinni konkreettisiin poliittisiin kysymyksiin. Yhtä lailla kaukaiseksi tietystä teoreettisesta viehätyksestään huolimatta jäi saksalainen ”ekologisen modernisaation” (Joseph Huber) sekä valtion tasoisen ”systeemikriisin” kirjallisuus (Niklas Luhmann, Martin Jänicke). Antoisampaa oli yhdysvaltalaisten pragmaattisesti orientoituneiden tutkijoiden tuotanto, erityisen inspiroivaksi osoittautui Lynton Caldwell. Lukuisien englantilaisten tutkijoiden tieteentutkimukseen kohdistuneet työt olivat myös tärkeitä (Brian Wynne, Steve Yearley, ym.). Maarten Hajer ja politiikka-analyysi (Frank Fischer, Hendrik Wagenaar ym.) muodostuivat 2000-luvun puolella tärkeiksi vaikuttajiksi.

Tärkeimmäksi yleiseksi ja opetukseen suuresti

11 Ilmo Massa & Rauno Sairinen (toim.): *Ympäristökysymys. Ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle*. Gaudeamus, Helsinki (1991).

vaikuttaneeksi näkökulmaksi muodostuivat politiikan prosessiluonne sekä toimintapolitiikan (*policy*) tietty itsenäisyys yleisluonteiseen poliittiseen (hegemonia)kamppailuun (*politics*) nähden. Näistä aineksista muodostui *Ympäristöpolitiikka*-teoksen johtoajatus.[12] – Mutta tähän on aiheellista lisätä, että tällaisten yleisten päätelmien suhteen *"the jury is still out"*, kuten anglomaailmassa sanotaan.

Oli kumminkin johdonmukaista, että ympäristöpolitiikan – tai ehkä laajemmin: yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen – hedelmällisiä tutkimusteorioita on tamperelaisessa tutkimuksessa etsitty runsaasti myös muualta kuin kansainvälisestä *environmental policy* -kirjallisuudesta. Tärkeitä lähtökohtia tutkimusteorioiden kehittämiseksi ovat tarjonneet esimerkiksi Michel Foucault ja Bruno Latour. Nykyisin minua itseäni erityisesti kiehtova tutkija on Isabelle Stengers sekä hänen taustallaan myös Gilles Deleuze & Félix Guattari, sekä luonnollisesti Ilya Prigogine; Prigogine "luonnollisesti" siksi, että hänen innoittamansa tutkimusperinteen olennainen anti on selkiyttää epälineaaristen ja kompleksisten prosessien merkitystä yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa kentässä.[13]

Nykyinen valtavirran käytäntö painostaa kaikkien alojen tutkijoita kirjoittamaan englanniksi on järkyttävän typerä.

Opinnäytteiden tekijöille alan liikkuvuudesta ja perinteen hajanaisuudesta on seurannut erinäisiä ongelmia. Tampereen ympäristöpolitiikan ensimmäiset gradut olivat pääaineen vaihtajien tekemiä ja hyväksyttiin muistaakseni vuonna 1997. Sen jälkeen niitä on valmistunut pitkälti toista sataa. Onnistuakseen tekemään hyvän gradun, opiskelijan on kyettävä vastaamaan kaikkiin alan liikkuvuudesta johtuviin hankaluuksiin suunnilleen seuraavasti: [1] Hänen on kyettävä muotoilemaan ajankohtaisesti kiinnostava tutkimusongelma, joka on kuitenkin riittävän kohdentunut, "gradun kokoinen"; [2] hänen on kyettävä kokoamaan tutkielmansa tueksi sellainen tutkimusteoria tai teorioiden kokonaisuus, joka sekä perustelee tutkimuksellisen lähestymistavan mukaan lukien aineiston määrän ja laadun että antaa ainekset tutkimustulosten tulkinnalle; ja [3] hänen on kyettävä muotoilemaan päätelmänsä sekä esimerkiksi politiikan kehittämistä koskevat suosituksensa niin täsmällisiksi, että ne ovat uskottavia.

Väitöskirjoille asettuu luonnollisesti suurempia vaatimuksia, mutta ne rakentuvat jokseenkin edellä mainitsemieni kohtien mukaisesti. Toimikauteni aikana (neljä niistä tosin hiukan sen jälkeen) valmistui 23 väitöskirjaa, joista yksi oli yhteistutkimus, eli 24 tohtoria. Väitöskirjojen aihepiirit antavat kattavan kuvan *umbrella* -seminaarissa käsitellyistä aiheista; luettelo väitöksistä on liitteenä.

Ratkaisut, jotka määräsivät tutkielmien rakenteen (monografia vs. artikkelikokoelma) sekä kielen (suomi vs. englanti), tehtiin jokaisessa tapauksessa perusteellisen pohdinnan tuloksena. Tilasto muodostui seuraavaksi:

Monografiat: suomenkielinen/englanninkielinen 10/1; *artikkeliväitöskirjat*: suomenkielinen (useissa mukana englanninkielinen artikkeli)/englanninkielinen 5/7. Jokseenkin odotettavissa oleva kokonaiskuva, toisin sanoen. Suomeksi kirjoitettujen monografioiden suuri määrä on täysin ymmärrettävä: Kun tutkijan tavoite on vaikuttaa kotimaan politiikkaan, hän kirjoittaa suomeksi, ja monet tutkimusaiheet ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden pilkkominen joukoksi tutkimusartikkeleita tuottaisi toistoa ja tuhoaisi tulosten kokonaisuuden. Nykyinen valtavirran käytäntö painostaa kaikkien alojen tutkijoita kirjoittamaan englanniksi on järkyttävän typerä.

Keskeiset erot graduvaiheen ja väitöskirjan välillä liittyvät siihen, kuinka vaativista tutkimustehtävistä on kyse. Se, mikä graduvaiheessa on perustaitojen testi, on väitöskirjassa paljon vaativammin kysymys aineiston ja käsitteistön hallinnasta sekä päätelmien kantavuudesta.

12 Yrjö Haila & Pekka Jokinen (toim.): *Ympäristöpolitiikka – Mikä ympäristö, kenen politiikka.* Vastapaino, Tampere (2001). – Kirjaa ryhdyttiin kokoamaan ympäristöpolitiikan tutkijaryhmän voimin Pekka Jokisen aloitteesta.

13 Aiheen moderni klassikko on Ilya Prigogine & Isabelle Stengers: *Order out of Chaos. Man's New Dialogue with Nature.* Flamingo (1984).

SIVUT TORSTAI 24. ELOKUUTA 1995 3

Kuva Pekka Mäkinen

Tutkijajoukko sukeltaa maratonworkshopissaan syvälle biodiversiteetin saloihin. Vielä eilen koko joukko oli niin sanotusti tikkana.

Biodiversiteetille aivomyrsky

Kansainvälinen workshop kahlaa Porissa neljässä päivässä 32 alustusta, keskustelun virittämiseksi.

JUHA STÄHLE

Jos on joskus, eikä niinkään harvoin, käynyt niin, että jo pelkkä seminaariohjelma vaikuttaa jokseenkin käsittämättömältä, niin 'Biodiversity management: Theoretical and methodological problems' on sitä itseään parhaasta päästä.

Porin korkeakoulun toisen kerroksen pitkään ja kapeaan luentosaliin ahtautunut monikansallinen tutkijajoukko perkaa lauantaihin mennessä biodiversiteetin eli biologisen monimuotoisuuden suojelua, määrittelee käsitteitä, analysoi poliittisia, sosiaalisia ja kulttuurisia kytköksiä ja pohtii tulevaa siihen malliin, ettei ainakaan seminaarinailema workshop eli kaiketi työseminaari rullasi eilen lentoon Tampereen yliopiston ympäristöpolitiikan vs. professorin **Yrjö Hailan** alustuksella "Managing heterogeneity in multiple spatial and temporal scales?", ja siinä vaiheessa, kun **Jurate Puplisiene** Vilnan ekologisesta instituutista pääsi iltapäiväneljältä vauhtiin aiheesta "The karyological approach and biodiversity on leaf mining lepidoptera", oli päivän alustuksia jäljellä vielä pari tuntia.

Aamulla kello 8.30 alkanut workshop päättyi Latvian yliopiston biologian laitoksen edustajan **Madars Bergmanisin** alustukseen aiheesta "The occurence of the White-backed

ta, filosofeista, taloustieteilijöistä, politiikan tutkijoista ja yhdestä juristista. Keskiviikkona vahvoilla olivat biologit, sillä päivän lähestymistapa oli luonnontieteellinen.

Turhaan ei yhden seminaarin puuhamiehen, Satakunnan ympäristöntutkimuskeskuksen tutkijan **Juha Hiedanpään** päätä alkanut kiristää jo ennen Bergmanisin alustusta, vaikka hänellä on moisesta aivojen kurittamisesta oppia mm. viime vuodelta.

– Täytyy myöntää, että olin lujilla, sillä minä olen taloustieteilijä.

– Kyllä sitä lauantai-iltana on aika puhki. Viime vuonnakin toipumiseen meni aikaa. Tällainen repii aivoja.

että kaupungin puistoissa, rannoilla ja rakentamattomilla tonteilla on tilaa myös omillaan toimeen tulevalle luonnolle.

Biodiversiteetin suojeleminen oivallettiin luonnonsuojelun keskeiseksi tehtäväksi kymmenisen vuotta sitten. Tätä nykyä se on yksi tärkeimmistä alan teemoista, mihin ovat varsinkin vaikuttaneet Rio de Janeirossa vuonna 1992 pidetty YK:n kehityskonferenssi ja Helsingissä 1993 pidetty Euroopan metsäministerien kokous. Biologisen monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö olivat keskeisiä teemoja myös pari viikkoa sitten Tampereella pidetyssä metsäkonferenssissa.

Biodiversiteetti on tärkeä ky-

Ympäristöpolitiikan tutkimusseminaaria Tampereella edelsivät vuosina 1994–2000 järjestetyt yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen työpajat Porissa. Satakunnan Kansa kirjoitti vuoden 1995 työpajasta, jonka teemana oli biodiversiteetti. Kuvassa muun muassa Ari Jokinen, Juha Hiedanpää, Markku Oksanen ja Taru Peltola.

Umbrella -seminaarin työskentelyssä erityisen hedelmälliseksi muodostuivat tiettyjen tutkimuksellisesti merkityksellisten käsitteiden esittelyyn ja ”käsittämiseen” tähdänneet temaattiset istunnot (”käsittää käsite” ≈ osata käyttää käsitettä). Keskustelua tuki tietenkin erityisesti se, että monet osanottajista olivat juuri ryhtyneet ottamaan selvää käsitteiden käytöstä. Kokemusten vertaaminen on parasta metodologian opiskelua.

Ympäristöpolitiikan tiistaiseminaarin *aka* ”Umbrellan” eräänlaisen esivaiheen ja alkuvuosien liittolaisen muodosti seminaarisarja *Pori Workshops in Environmental Social Science*, joka kokoontui vuosittain 1994–2000 (viimeinen istunto elokuussa 2000 tosin pidettiin Tampereella). Työpajoihin osallistui huomattava määrä tutkintovaatimuksiin sisältyvien kirjojen kirjoittajia. Useat tamperelaisen ympäristötutkimuksen teoreettiset ja metodologiset ideat ovat peräisin näistä istunnoista. Paikallinen järjestäjätaho oli Satakunnan ympäristöntutkimuskeskus. Juha Hiedanpää oli olennainen seminaarien suunnittelun ja organisoinnin työtoveri.

Olen jälkeen päin usein ihmettelyn sekaisesti muistellut, miten helppoa oli saada kansainvälisiä osanottajia tulemaan työpajaan Poriin (kaikista maailman paikoista, voisi joku tokaista…). Ajat olivat 1990-luvulla toiset; tähän muutama näkökohta. Yhteiskunnallinen ympäristötutkimus oli vielä 90-luvulla niin uusi ala, että kansainvälisiä seminaareja ei ollut ylettömästi tarjolla – toisin kuin nykyään. Lisäksi huomattavan monet nimekkäät tutkijat antavat arvoa pienimuotoisille, intensiivisille ja hyvin pohjustetuille työpajoille. Ja mikä myös on tärkeää, rahoitusta työpajoille oli suhteellisen helppo saada usealta eri taholta, kunhan otti rahoituksen hakemisen riittävän vakavasti. Hyvien työpajojen järjestäminen on halpaa! – verrattuna

melkein mihin tahansa muuhun tutkimusta tukevaan toimintaan. Yksi nykytilanteen surkeuksista on työpajarahoituksen hiipuminen.[14]

Sekä umbrellan istunnoissa, että Porin työpajoissa väitöskirjan tekijät olivat täysivaltaisia osanottajia alustajina ja keskustelun osanottajina. Minulla oli suuria vaikeuksia ymmärtää, saati hyväksyä, vuosituhannen vaihteen tienoilla niin sanotusta Bolognan sopimuksesta johdettua hokemaa, että väitöskirja on "ajokortti tutkimustyöhön". Rinnastus on banaalin loukkaava: Yksikään ajokokelas ei ole missään eikä koskaan ajokoetta suorittaessaan kehittänyt uudenlaisia käsitteellis-metodologisia näkökulmia tutkimuksellisten ongelmien ratkaisemiseksi, mikä on väitöskirjan tekijöiden olennainen tehtävä. En myöskään ymmärtänyt, enkä kykene koskaan millään ehdoilla ymmärtämään, miksi ammatillista kokemusta hankkineiden ja iältään muita varttuneempien jatko-opiskelijoiden asemaa tutkimusryhmissä pitäisi pitää ongelmana. Umbrellan kokemuksen mukaan ammattitaustan omaavista osanottajista on pelkkää etua: yhtäältä he tuovat merkittävän lisän ympäristöpolitiikan perusteiden pohdintaan (sillä politiikka ei ole seminaarihuoneessa vaan siellä missä sitä tehdään), ja toisaalta opiskelijat saavat tilaisuuden pohtia ja arvioida omia käsityksiään reaalimaailmassa syntyneitä kokemuksia vasten. Tämä asetelma tuottaa "win-win" tilanteen: molemmat aidosti hyötyvät.

Tampereen ympäristöpolitiikan tutkimuksen rinnalle kasvoi valtakunnallinen tutkijakoulu YHTYMÄ. Sen esimuodoksi luotiin aloitteestani valtakunnallinen jatkokoulutusverkosto, jolle Suomen akatemia myönsi 2+2 tohtoriopiskelijan paikkaa (vuosiksi 1997–9 ja 1998–2000). YHTYMÄn vaiheita olen esitellyt toisaalla.[15]

Tamperelaisen ympäristöpolitiikan tutkimuksen kehittämistä hallitsi etenkin ensimmäisten kymmenen vuoden aikana hyvin yksikertainen periaate: Tutkimusrahoitusta on haettava kaikkialta, mistä mahdollista, ja aina, kun mahdollista. Se oli ainoa mahdollinen tapa vahvistaa oppiaineen piirissä harjoitettua tutkimusta. Monet haut tuottivat tulosta, useat eivät (joukossa kohtalaisen hämmentäviäkin kielteisiä päätöksiä, mutta niinhän on aina). Strategia tietysti johti tutkimuksen tematiikan tietynlaiseen poukkoiluun, mutta projektien perustana oli toki tavoitteita, jotka pysyivät vakaina. Nimeän seuraavassa tavoitteet sekä tärkeimpiä niitä edistäneitä projekteja.

[1] YMPÄRISTÖN POLITISOITUMINEN SEKÄ POLITIIKAN PROSESSILUONNE

Tärkeimmät projektit kohdistuivat ympäristön politisoitumiseen Tampereella (1996–1998) sekä kansalaisaktivismin merkitykseen paikallisissa ympäristökiistoissa ja ympäristöpolitiikassa (2000–2002 ja 2004–2006). Lisäksi osanotto Suomen Akatemian Itämeren tutkimusohjelman (BIREME) yhteydessä projektiin *Governing a Common Sea* (GOVCOM) – *Changing Modes of Governance in the Baltic Sea Region* (koordinaattori Marko Joas, Åbo Akademi) (2003–2005).

[2] EKOSOSIAALINEN DYNAMIIKKA SEKÄ YHTEISKUNNAN JA LUONNON KESKINÄISTÄ SUHDETTA KOSKEVAN TIEDON JA USKOMUSTEN LUONNE

Emil Aaltosen säätiön rahoittama monivuotinen hanke *"Miten luonto puhuu? – How Nature Speaks?"* oli aihepiirin tärkein tutkimushanke. Lisäksi siihen lähinnä liittyi kaksi varttuneen tutkijan kauttani (1998–1999 sekä 2003–2004), Suomen Akatemian tiedon tutkimusohjelmaan liittynyt projekti, sekä muuntogeenisten organismien tutkimusohjelman rahoittama *Assessment and Regulation of the Ecological Effects of GMOs in the Boreal Environment* (ARGUE) (2004–2006).

[3] LUONNON JA LUONNONSUOJELUN POLITIIKKA

EU:n kuudennen puiteohjelman rahoittamassa hankkeessa *Participatory Governance and Institutional Innovation*, PAGANINI (koordinaattori Herbert Gottweis, Wien) Tampereen vastuulla oli osio "Learning from Conflicts over the Implementation of the Habitats Directive". Suomen Akatemian

---

14 Mallin Pori-työpajoille tarjosi 1970–80-luvuilla ekologina kokemani *Nordiskt Kollegium för Ekologi* (NKE) -nimisen pohjoismaisen instituution tarjoama mahdollisuus järjestää intensiivityöpajoja ja kutsua niihin ulkomaisia vieraita. Suomalaiset ekologit käyttivät tätä mahdollisuutta hyväkseen aktiivisesti ja erittäin hyvin tuloksin. Työpajarahoitus ja koko NKE lakkautettiin sittemmin, luonnollisesti.

15 "Valtakunnalliset tutkijakoulut. Surullinen kertomus uhoamisesta ja tuhoamisesta." Tiede & edistys 41:57–65. Uudelleen julkaistuna tässä teoksessa.

rahoittamana aiheeseen kohdistui hanke *Protection of Nature, Politics of Nature: Setting Priorities through Public Deliberation in the Era of Comprehensive Conservation* (2008–2011). Tähän liittyi myös varttuneen tutkijan kauteni vuonna 2011.

Työskentelyn kiinteän aikataulun päätyttyä (eli siis eläkeajan alettua) olen, kuten sanottu, keskittynyt palauttamaan aktiivisen kiinnostuksen piiriin aiheita, jotka jäivät professuuria hoitaessani syrjemmälle. Biologisen monimuotoisuuden luonne poliittisena ongelmana on aihepiirin keskiössä. Erityisen kiinnostavaksi koen kysymyksen: Millainen tieto itse biodiversiteetin luonteesta on hyödyllistä – ehkä jopa välttämätöntä – aiheesta kiinnostuneille yhteiskunnallisen ympäristöalan tutkijoille? Vastaava kysymys koskee tietysti myös muita suuren mittakaavan ympäristöongelmia, erityisesti ilmastonmuutosta.

”Tulisi tietää kaikki!” ei ole vastaus. Molemmat aihepiirit ovat niin laajoja ja lisäksi sisäisesti sillä tavoin hajanaisena, että ”kaiken” aihepiirejä koskevan tutkimuksen tunteminen on mahdotonta. Realistista on ajatella, että vastauksia on yhtä monta kuin on ongelmiin kohdistuvia erikoistumisen aloja. Yleisluonteinen vastaus siis kuuluu:

Tutkijan on tunnettava ongelman yleiset piirteet ja sen lisäksi seurattava jatkuvasti tutkimuksen etenemistä sillä alueella, johon hänen erikoistumisensa kohdistuu.

TAMPEREEN YMPÄRISTÖPOLITIIKASTA VALMISTUNEET VÄITÖSKIRJAT:

JUKKA HOFFREN: Measuring the Eco-efficiency of Welfare Generation in a National Economy. The Case of Finland **(2001)**

HELENA VALVE: Social learning potentials provided by EU rural development programmes – a comparative study on three institutionalisation processes **(2003)**

LAINE, MARKUS & PELTONEN, LASSE: Ympäristökysymys ja aseveliakseli – Ympäristön politisoituminen Tampereella vuosina 1959–1995 **(2003)**

JUHA HIEDANPÄÄ: Making Environmental Policies Reasonable: A Study of the Consequences of Social Diversity for Regional Forest Policy of SW Finland **(2004)**

ARI JOKINEN: Luonnonvarojen käytön ja dynamiikan hallinta yksityismailla **(2004)**

PER MICKWITZ: Environmental Policy Evaluation: Concepts and Practice **(2006)**

MARIA ÅKERMAN: Tiedon tuotannon käytännöt ja ympäristöpoliittinen toimijuus: rajaamisen ja yhdistämisen politiikkaa **(2006)**

HELENA LEINO: Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka: Tutkimus Tampereen Vuoreksesta **(2006)**

PELTOLA, TARU: Paikallisen energiahuollon ympäristöpoliittinen liikkumavara: vaihtoehtoiset teknologiat, poliittiset käytännöt ja toimijuus **(2007)**

KAISU ANTTONEN: Piiloutuva politiikka. Ympäristökysymysten hallintaa kolmessa kaupungissa **(2007)**

LEENA LESKINEN: Kestävyyden tulkinnat metsäkeskusten yhteistoiminnallisissa käytännöissä **(2007)**

NINA WESSBERG: Teollisuuden häiriöpäästöjen hallinnan kehittämishaasteet **(2007)**

NINA TYNKKYNEN: Constructing the environmental regime between Russia and Europe. Conditions for social learning **(2008)**

LAURA KRÖGER: Policy Change and Learning: Implementing EU Environmental Policies Affecting Agriculture **(2009)**

ANU KERKKÄNEN: Ilmastonmuutoksen hallinnan politiikka. Kansainvälisen ilmastokysymyksen haltuunotto Suomessa **(2010)**

MINNA KALJONEN: Caught between Standardisation and Complexity. Study on the institutional ambiguities of agri-environmental policy implementation in Finland **(2011)**

JARKKO BAMBERG: Shaping Places Online: Exploring the Potential of the Internet for Public Engagement in Spatial Local Governance **(2012)**

NINA NYGREN: Liito-oravan suojelun poliittinen prosessi ja suunnitteluvara Tampereen kaupunkiseudulla **(2013)**

MINNA SANTAOJA: Rakkaudesta luontoon. Luontoharrastajat luonnonsuojelun toimijoina **(2013)**

EVELIINA ASIKAINEN: Luontopolitiikkaa lähiöissä – lähiöluonnon muotoutuminen Tampereen Hervannassa ja Vuoreksessa **(2014)**

JUHA PELTOMAA: Tehotuottajat ja Ellun kanat – Maatilojen muutos ja ympäristöpolitiikan kehittämisen mahdollisuudet **(2015)**

JERE NIEMINEN: Hirviä ja ihmisiä – Hirven yhteiskunnallisen läsnäolon hallinta 2000-luvun alussa **(2015)**

JENNI KUOPPA: Kävelyn lupaukset kaupungissa. Kolme tapausta kävelijöiden arjesta ja kokemuksista sekä kaupunkisuunnittelusta **(2016)**